

Русалка

й інші
казки

братів

ГРИММІВ.

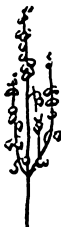

Пригорнув її до себе її були вони щасливі як колись,
давно, давно...

РУСАЛКА

:: Й ІНШІ КАЗКИ ::

БРАТІВ ГРІММІВ

© К И Ї В - Ї Я Й П Ц І Г ©

У к р а ї н с ь к а   Н а к л а д н я

— КОЛОМІЯ

Галицька Накладня

Winnipeg Man —

Ukrainian Publishing

1919

Друкарня Шарфого у Вецлярі.

РУСАЛКА.

.....

Був раз мельник; мав гарну жінку, жили вони собі достатно. Мали багато грошей, багато всякого добра й мастки їх зростали з-року в-рік.

Але біда по деревах не лазить; вона одної ночі підкрадеться до твоєї хати, сяде собі в куточку й роби з нею що хоч!

Так було з мельником.

Як перше з-року в-рік багатів він, так тепер став з дня на-день бідніти. Попродав поле, коні, худобу, остався йому оден тільки млин.

Сумно зробилося нашому мельникови на душі, страх, як сумно! Думає собі: як так дальше піде, то й млин треба буде продати, а тоді що?

І напрацюється бувало бідний чоловічесько цілу днину й положиться спати, та через журбу ніяк заснути не годен.

Отож після одної такої безсонної ночі, встав він ще перед світанням і виїшов на греблю, перейтися. Думає що від свіжого воздуха йому лекше на душі стане.

Дивиться — а з води випливає жінка. Чорне волосся, ніби хвиля спливає із круглої головки на білі гладкі плечі. Вона його хоче у жмені взяти, згорнути, та не годна; так того волосся багато.

Це була русалка, водяна царівна того ставу.

Мельник ізлякався й не знав що йому робити, оставатися, чи втікати, але русалка закликала його по імені й спитала, чого він такий сумний, невеселій.

Довго не годен був мельник прийти до слова (з великого страху), але русалчин голос, мов цілющі ліки спливав йому на серце й він прийшов до себе.

„Був — я каже він до неї — колись такий багатий-багатий, що другого такого богача не скоро знайдеш, а тепер я вбогий, з-дня на-день біднію і коли так дальше піде, то доведеться в нужді вмерти.“

„Не журися! — каже йому на це русалка. — Я тобі поможу на-ново розбагатіти, але ти мені за це мусиш віддати, що в тебе на господарстві малого на світ появиться.“

Думає собі мельник: „що це може бути, цуценья, котеня або що? Чому не віддати?“ І обіцяв.

Тоді русалка знов пірнула в воду, а врадуваний мельник пустився йти домів.

Та ще він до воріт не доходив, як на зустріч йому вибігла наймичка й сказала, що мельничка привела на світ дитинку.

Мельник став, мов-би у його грім луснув... Хптра русалка піддуряла його!

І коли йому показали гарну, здорову дитинку, пузатенького хлопчика, він не врадувався, тільки глибоко зітхнув.

А коли жінка спитала його, чому він не радується, розповів їй, що йому на греблі приключилося і що він обіцяв русалці. „Тепер знову будемо багаті, але що нам з багатства, коли русалка забере нам нашу дитину? І яка рада на це?“

Але жінка не знала йому порадити, а сусіди й свояки, що прийшли його привітати, також не вміли нічого порадити. Так воно й осталося.

А мельник зараз таки став багатіти. Що не робить, вдається йому; що не загадає — ведеться.

І знову в його поле, знову в стайнях худібка, знову комора наповнилася усякими статками. Богач, ще більший, ніж перше був, богач. Але того спокою, що колись, нема тепер у його.

Проклята русалка з думки йому ніяк не сходитьь.

Кільки разів доводилося йому переходити греблю, боявся, що ось-ось вирине з хвилі русалка й зажадає від його дитини. Тому то й хлопцеві заборонив він до ставу підходити.

„Бережись! — казав до його. — А то як підеш над став, то висунеться з води рука, вхопить тебе, втягне в воду й ти пропав!“

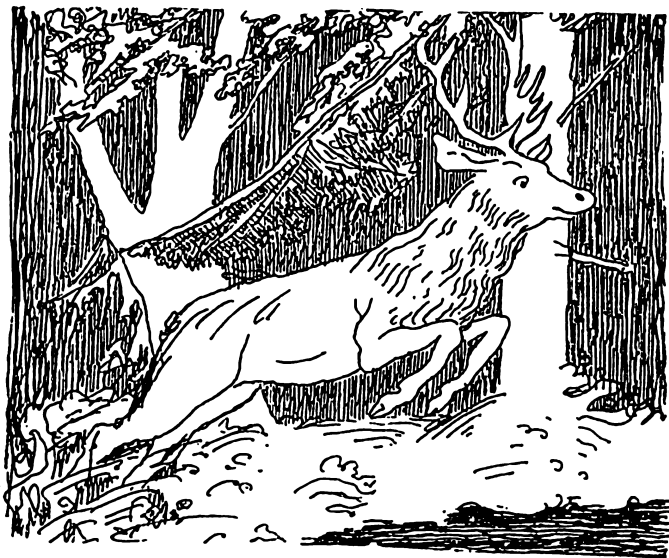
Але мпнав рік за роком, русалка з води не виринала і мельник став забувати про неї.

Мельниченко ріс, зробився із його дуже гарний парубок і славний добрий стрілець. Місцевий дідич покликав його до своїх лісів на лісничого. Добре було молодому хлопцеві. В дідичовім дворі познайомився він з одною дівчиною; вона подобалася йому, а він їй, подружилися. Дідич дав їм гарну хату й вони зажили щасливо.

Раз пішов наш молодий стрілець у ліс на лови. Побачив там сернюка й хотів його вбити. Але сернюк тікав перед ним стрілою через ліс, через поле, гень, над став. А стрілець за ним. Над ставом убив він того сернюка й схилився над саму воду, щоб собі руки з крові помити. Тоді з хвилі ви-

ринула русалка і — цуп! — втягнула його в став, до себе, в свої хрусталеві палати. Тільки вода забулькотала за ними, тільки круги по воді покотились, чим раз ширші-ширші, а там і зробилося плесо таке рівне й чисте, як колиб нічо.

А коли звечоріло й стрілець до-дому не вертався жінка його зажурилася дуже. Пригадала собі, що він їй оповідав про свого батька й про

Сернюк утікав полем, лісом, гень, над став.

русалку її пішла над став. Довго, довго шукала його, не наїшла. Кликкала — не відзивався. Тільки його ручницю над водою знайшла. Тепер вже певно знала, що сталося.

Ломила руки, плакала, ридала, а далше стала лаяти та проклинати недобру русалку що найгіршими словами. Але русалка не відзивалася з води. Плесо ставу було рівне й чисте, тільки місяць відбивався у йому.

Безталанна жінка не йшла домів. Заєдно бігала довкола ставу, заєдно ломила руки, плакала, ридала, проклинала русалку, аж знеможена впала й заснула.

Приснився їй сон.

Ніби вона спинається поміж двома скилями в-гору. Терни й ропухи чіпаються її одежі, дощ б'є її в очи, вітер шарпає за волосся. Вона йде. Вийшла якось на шпиль. А там — як гарно, як тихо, як легко віддихати! Перед нею велика, зелена левада, а на леваді мала, біла хатка. Увійшла, а в хатці сидить стара бабуся, з сивим як молоко волоссям й приязно всміхається до неї... Тут вона й збудилася із сну. Спитало. Не надумуючись, пустплася вона йти в гору. Йшла, як у сні, і все було так, як її приснилося. Така левада, хатка, така стара бабуся.

Помнился їм сон.

„Мусіло тебе стрінути велике горе, коли ти зайшла в мою самотну хату“, — промовила вона.

Жінка розказала їй своє горе, а бабуся на це: „Заспокійся! Я поможу тобі. Зажди, поки місяць стане у повні, тоді підеш над став, розчешеш своє довге волосся отсим гребенем, а гребінь тоді покладеш на беріг; що дальше, то вже побачиш на місці.“

Ледве вона діждалася цього місяця в-повні; — пішла, сіла, розчесала своє довге волосся, золотим гребенем і гребінь цей поклала на березі ставка, на самісінькому краєчку. Аж отсе — хлюпнула хвиля і забрала його з собою. А тоді з хвилі випринула голова потонулого, зпрнула на жінку такими сумно-сумними очима, що її аж за серце стиснуло, й назад сховалася у воду.

І знову плесо ставу зробилося рівне-рівнесеньке і знову місяць відбивався у йому, мов у дзеркалі.

Засумована вернула жінка в хату й заснула. І знову приснився їй цей самий сон що вчора, з хаткою гень у горах і з бабусею у цій хатці.

Зробився день — іде вона туди.

А бабуся дас їй дудочку й говорить: „Не журися, я тобі пораджу. Як стане місяць у-повні, йди над став. Сядь собі над берегом і грай. А як скінчиш гарну пісеньку, то поклади дудочку на беріг, на самому краєчку над воду. Що дальше — побачиш на місці.“

Бідна жінка послухала бабусі, підіждала, аж місяць став у-повні, пішла над став, заграла на дудці гарну пісоньку, й дудку поклала на беріг, над самою водою. Хлюпнула хвиля, взяла дудку й понесла її гень над став. Тоді чисте плесо захвилювало, вода розділилась і впринув потопельник.

Піднявся по-пояс із води, глянув на свою жінку так сумно-сумовито, що її аж за серце стиснуло й пірнув туди на-зад.

„Ах, яка мені користь із цього, що я на хвилину побачу свого коханого мужа й знову трачу його. Ще більша мені туга!“ — нарікала вдова.

Прийшла до хати, поклалася, вснула й у трейтє приснився їй цей самий сон, з хаткою в горах і з бабусею в цій хатці.

Збудилася — іде. А бабуся каже до неї: „Не журися, я тобі поможу. Маєш кужіль, йди над став, пряди. А, як випрядеш веретено, то положи кужіль на беріг, над саміську воду. Що дальше — побачиш на місці.“

І пішла жінка і робила все так, як її бабуся казала.

А коли поставила кужіль на беріг, на самому краєчку, зірвалася велика хвиля, скочила й пірвала кужіль та понесла її далеко, гень на став.

І зашуміло, заклекотіло в глибині води і розділилась хвиля і з хвилі впринув її чоловік, у

повний ріст. Він не дивився на неї сумно-сумовито, тільки скочив на беріг, узяв жінку в свої обійми й полетів з нею домів.

Та тоді заграло зашуміло в ставі, хвиля піднялася високо, виступила з берегів, розлилась далеко й шпроко, по полях і вже от-от мала їх досягнути. Тоді жінка пригадала собі бабусю і закликала її у поміч. Крикнула, дивиться вона на свого чоловіка, а він — жабур. Глядить на себе, а вона жаба. Так вода не втопила їх, лиш розділила й понесла, одно на-право, а друге в-ліво. А коли вода назад вернула в став і на полях зробилося сухо, обоє вони назад перемінилися в людий. Але одно від другого далеко у якомусь чужому далекому краю. Не мали що робити — взялись вівці пасті. Пасе він і так йому сумно, так сумно за своєю молодого жінкою, що цього смутку ні словами вповісти, ні виспівати в пісні. Пасе вона і так їй жалісно на серці, що жалю цього ні з зітханнями розвіяти в полі, ні вилити в сльозах.

Так минуло багато-багато літ.

Аж одної весни, коли квітками встелились луги-левади і коли вони в в-перве вийшли з чередами своїми на зелені трави-мурави, стрінулися з собою. Та не пізнали себе. Змів їх довгий час і горестна розлука. А все-ж таки тішились, що не самотно блукатимуть полями, лиш у парі.

Одного вечора, коли місяць став у-повні, добув він дудочку із-за пазухи й загравав. А вона слухала, слухала й розплакалася, мов дитина.

„Чого це ти плачеш?“ — питає він її.

„Ах, якже не плакати мені? Так само місяць світив, тоді коли я тую пісеньку грала далеко гень над ставом, у якому втопився мій муж.“

Глянув він на неї, і мовби йому палуди із очий спали — пізнав її. Пригорнув її до себе, як колись — колись давно й були вони щасливі, як тоді.

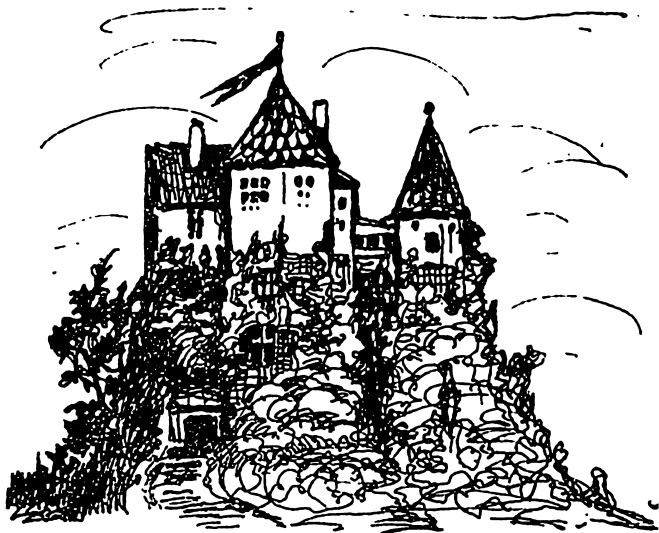
А місяць світив у-повні і сріблом своїм мережав їм стежечку-доріжечку по шовкових травах-муравах аж до їхньої хатки-палатки.

ПРО ДВАНАЙЦЯТЬОХ БРАТІВ.

Був раз король і королева та мали вони два-найцятьох снів.

А король дуже хотів доньки, хоч одної, одиначки.

„Дав-би я не знати-що, колиб мені донька“ — казав нераз.

Почула це відьма, прийшла до його й каже: „Станеться, чого так дуже хочеш, але мусиш мені зробити, чого я від тебе зажадаю.“

„Хай буде, зроблю“ — каже до неї король.

„Дасш королівське слово?“

„Даю.“

„Гаразд! Затям-же собі! Коли матимеш доньку, то мусиш усіх 12 синів забити, щоб вона була найбагатіша в світі королівна й щобш по тобі засіла на престолі.“

Засумувався король, а відьма кавала даліше:

„А щобш ти не забував свого королівського слова, так мусиш сейчас зробити 12 домовин і все приладити як слід, щоб готове було.“

Пішла.

Не було що королеви робити. Зготовив 12 домовин, поставив їх у своїй замковій церкві, чекає.

А королева, куди ходить то плаче. Бо якже це? Виплекала дванайцятьох синів, таких гарних, здорових, а тепер їх мусить на смерть давати за одну доньку!

„А чого це ти, мамо, — питає її раз наймолодший синок Вен'яминок, — чого це ти так плачеш?“

„Не можу тобі цього сказати, дитинко моя.“

„Чому не можеш? Скажи, конечно скажи, бо мені тебе жаль, мамочко кохана.“

Як зачав, як зачав — сказала.

„Не журися, матусю, — каже він їй на це, — ми собі підемо в світ, так, що нас батько до суду-віку не найде. А домовини хай собі стоять.“

Утішилася королева, поцілувала сінка Вен'яминка в обі пухнатенькі щічечки й говорить. „Добре, синуньку, йдіть! Я вам на дорогу усякого добра

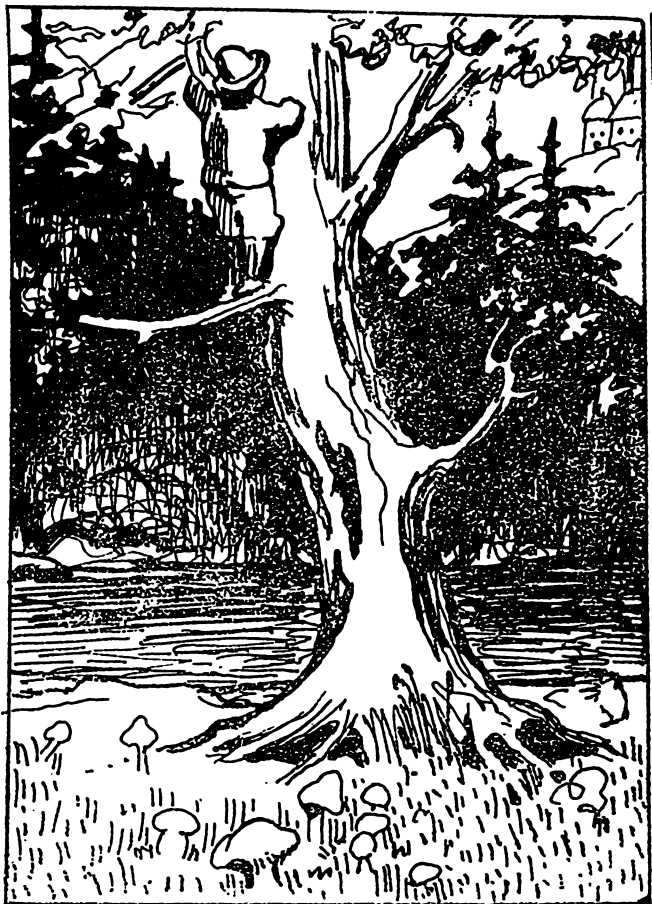
придбаю, щоб голодні не йшли, тільки батьковим нічого не кажіть, бо він, знаєте, слово дав, а королівського слова не годиться ламати.“

„Не скажемо нікому, матусю, тільки ти за нами не плач.“

„Не буду плакати, дитинко. А як підете в ліс, то най одеж з вас варту тримає та най із найвищого дерева на замок заєдно глядить. Як прийде на світ ще оден хлопець, братчик, то я вам із мойого вікна вивішу білу хустину, на знак, що можете вернути. Якже Бог мені пішли доньку-одначку, то я вивішу червону хустку. Тоді тікайте ще дальше від замку, щоби вас, не дай Господи, яке погане око не узіло.“

Поблагословила королева своїх дванайцятьох синів, кождому то бубликів, то колачків на дорогу дала, — пішли.

Ідуть вони, ідуть, аж зайшли у великий, темний ліс. А серед цього ліса стояла гора, а на цій горі ріс високий дуб. Отож на цьому дубі, як ніч так день, оден з братів варту тримав та на свій батьківський замок пильно дивився. Від найстаршого, до наймолодшого, по черзі. А як наймолодший з них, Вен'ямин, на високого отцяго дуба виліз і на замок глянув, то мало на землю не впав, — побачив червону хустину, що маяла із вікна королевої, мовби їм знак давала: тікайте!

Побачив червону хустину, що маяла з вікна
королівського замку.

І зійшлися брати на раду й говорять: „Чи видав-же хто таке, щоби дванайцятьох хлопців не своєю смертю вмірало із-за одної дівчини? Нехай ми яку дівчину стрінемо на своєму шляху, то вже ми розплатимося з нею.“

І пішли ще глибоше в ліс, ще далше від королівського замку. Там побачили вони хатку, що ціла була мохом поросла й замешкали в ній. Одинайцятьох ходило в ліс по горах та по дебрах, а дванайцятій, наймолодшій, оставався у хаті. Вони ловили птиць, вбвали зайців, оленів, кабанів, тощо, приносили домів, а він варив їм страву, слав постелю, топив, у печі, як зимно було на дворі, й тримав у хаті лад.

Так минуло їм десять літ, навіть не знали — коли, мов десять днів.

А за той час їх сестричка одначка росла в королівському замку. Вже їй десять роцків минуло, така гарна, чемна й добра, що другої такої у цілому світі не найти. Та ще мала вона золоту зірку на чорному волоссі; куди йшла ясність велика біла.

Одного разу зайшла вона туди, де наймишок дванайцять королівське білля прало. Глядить — дванайцять сорочок хлопячих, одна від другої менша, а найменша таки цілком мала.

„А на що це у тебе — питає своєї матері, королевої — на що це в нас дванайцять хлопячих

сорочок, коли хлопців у нас нема, а на батька вони за маленькі.“

„Це твоїх братів.“ Відповіла мати.

„Моїх братів? А деж вони?“ — питає дівчинка.

„Пішли в світ і більше вже не прийдуть, ніколи.“

„Якже це? Чому, і з якої причини? Розповідж мені матусю!“

Як стала просити та молити, не втерпіла мати, сказала. Та ще повела її у церкву й показала дванайцять домовин. „Отсе для твоїх братів!“ — сказала.

А королівна каже тоді до своєї мами: „Не плач, матусю, я піду й відшукаю їх.“

Взяла дванайцять сорочок, іде. Зайшла в великий ліс, блукала в йому цілий божий день, а під вечір застукала до самотної хатки. В тій хатці спдив хлопчик, найменший з дванайцятьох братів. Здивувався, побачивши таку гарну дівчинку в королівському вбранні та ще з ясною зіркою над чолом і питає:

„Ти хто така? Звідкіля приходиш і куди йдеш?“

А вона йому:

„Я королівна, йду шукати моїх дванайцятьох братів. На край світа піду за ними!“ І показала йому дванайцять сорочок. Він глянув і зрозумів, що це його сестра.

„Я твій наймолодший брат!“ — сказав до неї і поцілував її та пригорнув до серця.

Заплакали з радості обое. А тоді він подумав й каже: „На тому ще не кінець. Ми вразили, що першу дівчину, яку стрінемо, вбемо, бо із-за дівчини втратили ми батька, матір, гарну палату й ціле королівство.“

„Хай буде й так, — відповіла вона; — я радо вму, щоб тільки ви були щасливі.“

„Ні, не треба тобі вмірати, — каже наймолодший брат. — Ти така молода й гарна, тільки жий. Я сховаю тебе, а коли вернуть наші брати я перше побалакаю з ними, а тоді вже воно якось то буде.“

Сховав її, а коли зробилася ніч, вернули брати з ліса. Понаносили всякої дичини, а він подав вечерю, їдять. А найстарший питає, що нового чувати?

„Хібаж ви не знаєте що?“

„Ні, не знаємо.“

„Дивно. По світу ходили й не знають, а я дома сидів, і знаю.“

„Ну, кажиж-бо вже раз!“

„Га, коли казати, так казати! Але обіцяйте мені, що першої дівчини, яку стрінете, не повбавите життя.“

„Обіцяємо, тільки говори вже раз, бо ми дуже цікаві.“

„Коли цікаві, так знайте, що наша сестричка
сесь тут.“

„Наша сестра?“

„Так наша одинока сестра!“ — відповів і по-
казав її. А вона стояла серед дванайцятьох братів.

така гарна, раз гárна! — в королівському вбранні та зясною зорею.

Радости не було кінця. Обіймали її, цілували, не могли налюбуватися, що мають таку гарну сестру.

І вже наймолодший брат Вен'ямин не остався сам оден в хаті, бо біля його була сестра. Одинацятьох братів ішло в ліс, а вони обое пильнували хати. Тамті приносили зайців, лісових птахів, серн, тощо, а сестра збирала ягоди, гриби, палила в печі, мила глечики й поряdkувала в хаті. Як прийшли, було всюди чисто, гарно, посуда вимита, стіл скатерткою накритий, страва смачна. Їм було добре і їй було добре.

А біля хатки був невеликий город, а в тому городі росло дванацять білих лілей. Отож одної днини думає собі королівна: „Зірву я тих дванацять лілей, та кождому з братів поставлю одну біля тарілки, щоб їм ліубо було за стіл сісти.“

Як сказала, так і зробила. Та тільки вона тих дванацять лілей зірвала, як ось дванацятьох братів, перемінилося у дванацять воронів чорних. Закракали, замахали крилами, облетіли самотну хатку довкола її полетіли. А королівна осталася сама, як сирота самотна. Дивиться, а коло неї старенька бабуся, мов грибок по дощі виросла.

„Що ти зробила, дівонька добра?“ — каже до неї.

Хібаж ти не знала, що дванацять лілей, це твоїх дванацятьох братів?

**Зірву я дванайцять лілей та кожному з братів
поставлю одну біля тарілки.**

„Ні, бабусю, не знала.“

„Так вони тепер вбронами літатимуть по світу.“

„Не вжеж нема способу, щоби їх назад у людий перемінити?“

„Есть спосіб, але він дуже тяжкий, моя дитино, не знаю, чи годна ти це зробити.“

„Я все зроблю, щоби тільки моїм братам пособити.“

„Ну, так слухайже вважно! Сім літ мусиш ти бути німою. Одного словечка не вільно тобі з уст пустити, і ані разу не вільно тобі всміхнутися. Бо хочби до сімох літ тільки сім годин бракувало, а ти всміхнулася, або відозвалася одним словом до кого, так все пропало-би на-віки.“

Тоді дівчина не відповіла нічого старенькій бабусі, лиш узяла свою кужіль, вилізла на високе дерево, пряде. Ані співає, ані всміхається, навіть не зітхає — нічо.

Аж приїхав у цей ліс сам ясний королевич на лови. Полює, полює, аж приїжджає під те дерево, на якому вона сиділа й пряла. Дивиться — й очам своїм не вірить. На дереві сидить така гарна дівчина, що весь ліс до неї зітхає; кужіль пряде, та ясною зіркою до сонця поблискує.

„Чи не хочеш бути моєю жінкою?“ — питає королевич.

А вона тільки глянула на його й головою кивнула.

Зняв її з дерева, посадив перед себе на пишного коня й привіз до свого королівського замку.

Зараз таки повінчалися вони й зажили з собою так, що краще їй годі. Але щож? Живуть вони рік, і другий і третій, а вона ані словечком одним не відізветься, ані не всміхнеться до його.

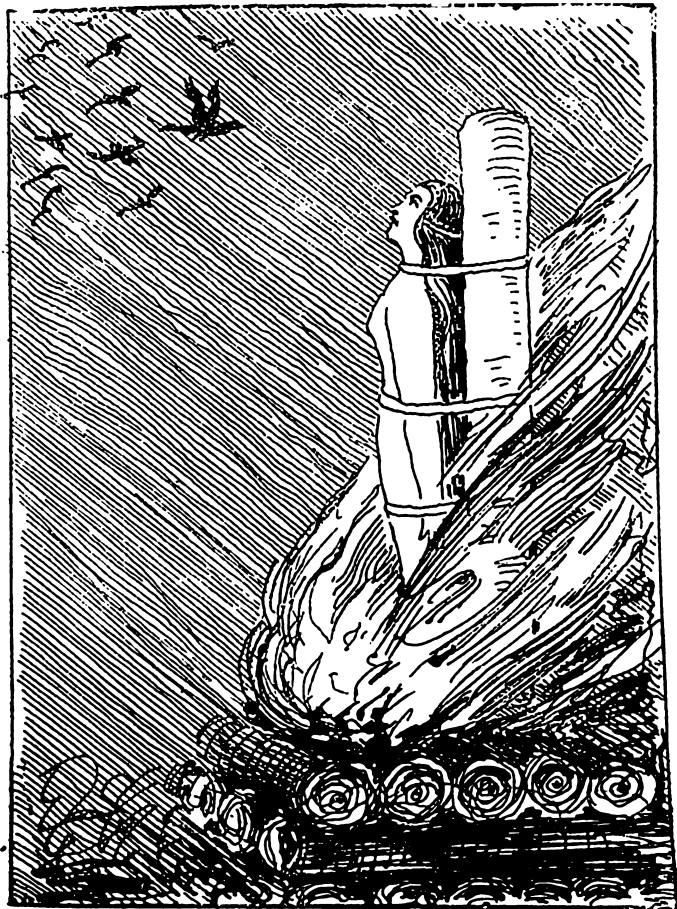
А в королевича була мати, дуже недобра жінка. Мюта баба. Вона й каже раз до свого сина.

„Бог знає, що ти таке напिताв собі, сину. Привіз якусь німу. Може вона яка жебрачка, може яке ледащо. Колиб вона була добра, то хоч німа й говорити не вмів, так всміхнулася-б до тебе. А хто не сміється, у того й совість погана. Пощо ти її тримаєш? краще засуди її на смерть.“

Як зачала шилити, як зачала, то королевич поти не мав спокою, аж велів свою німу жінку на кострі спалити. Назбирали багато сухих дров, наклали високий стіс, по середині вбили високий палець і прикріпили її до нього. Підпалили, горить, а вона навіть не скривиться. А королевич із свого вікна крізь сльози дивиться туди, бо дуже любив її.

А як огненні язички от-от до її пишної одежі підкрадалися, скінчилося тих сім нещасливих літ. І счинився у воздухах великий шум, прилетіло дванайцять воронів, вдарили дванайцять разів своїми крилами об костер і вогонь погас. Тоді королівна дивиться, а це не ворони чорні, а її брати.

Прилетіло дванайцять воронів, ударили дванайцять разів своїми крилами об костер і вогонь погас.

Відв'язали вони її від стовпа, взяли на руки, мов маленьку дитину й принесли до королівського замку. Там вона й розповіла своєму чоловікови, чому то вона сім літ не говорила й не сміялася.

Врадувався король, як не радувався ніколи, й заживили вони щасливо на замку.

А недобру королеву-матір народ зловив, упхнув у велику бочку, ще й жаб, гадюк і всякої погани туди впустив і — кинув у воду.

Так її й треба!

БРАТЧИК І СЕСТРИЧКА.

А в ночи, опівночи прийшла правдива королева до ліжечка своєї дитинки, перевернула її, накормила її поправила постіль (стр. 45).

Братчик узяв сестричку за ручку й каже: „; тої пори, як не стало нашої доброї нені, нема нам веселої години. Мачуха бо нас кожньої днини, прийдемо ми до неї, відштовхує нас, прови нашому кудп краще живеться, бо й йому іноді попадеться із стола який смачний кусочок, а ми гриземо тверді окравки хліба. Господи, колиб це бачила наша покійна няня! Ходімо в св.т.“

Ішли вони весь день лугами, полями та камінистими горами, а коли падав дощ, то сестричка казала: „Це Господь плаче з жалю над нами.“

У вечір прийшли в якийсь великий ліс і були такі голодні та трудні, такі зажурені та знесилені, що примостилися в якомусь дуплі й уснули.

На-рано, коли проснулись, сонце стояло високо на небі. В дуплі було гарячо. І каже братчик до сестрички: „сестричко, мені дуже хочеться пити. Ходім пошукаймо кринички. Здається, чую, як шумить вода.“

Встав, узяв сестричку за ручку й пішли шукати кринички.

А недобра мачуха — це була відьма. Вона бачила, як діти пішли собі з хати й назпрцем побігла за ними. Бачила їх, а вони її не бачили; звичайно відьма. Так зайшла вона в ліс і зачарувала всі джерела. Коли ж отсе братчик знайшов гарне, чисте джерельце й хотів із його нап'ється, щоб угасити прагніння, сестричка почувала, як із води щось неначе шепотіло: „не пий мене, не пий мене, напешся — тигром станеш.“

„Не пий, братчику, — прохала сестричка — не пий, бо тигром станеш!“

Братчик послухав і, хоч як йому пити хотілося, не пив, а пішов далше.

Знайшли вони друге джерельце і в-друге почувула сестричка, як у воді щось немов шепотіло: „Не пий мене, не пий мене,—напешся вовком станеш.“

І знову просила сестричка свого братчика, щоб він не пив і братчик пішов даліше. „Але як стрінемо третє джерельце, — казав він до неї — то, говори собі що хоч, а я таки наплюсю. Дуже мені хочеться пити.“

І коли вони прийшли до третього джерельця, сестричка почувула, як у йому щось немов шепотіло: „не пий мене, не пий мене, напешся серною станеш.“

„Не пий, братчику, — просила сестричка. — Не пий, серною станеш і побіжиш геть від мене.“

Але він не послухав, припав до води й став її пити. Та тільки проковтнув перший ковток, як із його зробився сернюк.

І заплакала сестричка, дивлячись на свого зачарованого братчика, а він також розплакався у голос, поклавши свою сернячу головку на її збентежене лоно.

„Не плач, братчику! — казала тоді сестричка, — не плач; я тебе ніколи не покину.“

І зняла з голови золоту стяжечку й почіпила її сернюкови на шийку і нарвала дрібної травці й зробила стяжечку з неї. Іде й провадить серну за собою.

Так ішли вони довго, дуже довго, аж прийшли до самотньої хатки в лісі. Хатка була старенька, вся мохом поросла. У хатці не було нікого й сестричка з братчиком-сернюком замешкали в ній. Сестричка назбирала сухого листячка, постелила сернюкови — спить. Рано пішла вона в ліс, назбирала для себе ягід, грпбів, оріхів, а для братчика-сернюка свіженької травиці. Накормила його із руки, і він весело грався біля неї. У вечір, як сестричка змовила свою звичайну молитву, клала голову на хребет братчика-сернюка й спала на ній, мов на подушечці.

Колиб тільки братчик назад із сернюка перемінився в хлопця, було-б їм добре.

Так минав їм час. Аж одного разу приїхав король у той ліс на лови. Загомонила діброва звуком рогів і криками мпсливців. Стрівожились звірі.

І братчикови-сернюкови зробилося скучно в хаті.

Він забажав іти в ліс, щоб подивитися на лови.

„Пусти мене! — просив своєї сестрички. — Не можу я довше всідіти в хаті.“

І так довго просив, аж вона згодилася.

„Хай буде, йди! Але в-вечір вертай назад у хату. Як прийдеш, застукай у двері й кажи: „сестричко, сестричко, пусти мене в світличку.“ Як скажеш так, то я знатиму, що це ти й пущу. Як ні, то ні.“

Ішли вони весь день лугами, полями та каміни-
стими горами, а кśli падав дощ, то сестричка ка-
зала: „Це Госнодь плаче з жалю над нами“ (стр. 38).

Вискочив сернюк з хатини й так йому зробилося гарно й мило на свободі в лісі, немов він у перше ліс побачив. Ні голоду не чув, ні прагніння, лиш бігав заєдно по всім-усюдам. Побачив король гарного сернючка з золотою стяжкою на шиї і конечно хотів його зловити. Але на міг. Сернюк стрі-стрілою мчав із скелі на скелю, із одної колодш на другу.

У вечір прпбіг до хатки, постукав й каже: „Сестричко, сестричко, пусти мене в світличку!“

Вона відчинила й пустпла його. Поклався на своїому мягкому леговищі й спав аж до рана. А рано, як почув мисливський гамір в лісі, знову просив сестрички, щоб пустила його.

„Добре, — каже вона, — але в-вечір вертай назад і забудь, як маєш казати, щоби я тобі відчинила.“

Побіг. І знову побачив його король і конечно хотів піймати. Але сернюк тікав так шпарко, що найкращі мисливці не могли його наздігнати. Так цілий день. А під-вечір окружили його й ранили в ліву ніжку. Висмикнувся їм і прпбіг до своєї хатки. Застукав здоровою ніжкою у двері й сказав: „сестричко, сестричко, пусти мене в світличку!“

Вона відчинила йому й сернюк ускочив в хату.

Та назирцем за ним ішов оден мисливець. Він побачив їх хатку, чув, як сернюк стукав у двері й що він кавав і все те розказав королеви.

А король тоді дав приказ, щоб на-завтра знову полювати.

Як сестричка побачила ранену ніжку свого братчика-сернюка перестрашилася дуже. Назбирала цілючого зілля, приклала й ніжку обвинула. На-рано, — навіть сліду не було. Тоді сернюк і каже: „пусти мене в ліс. Скучно в хаті сидіти. Там лови. Хочу, щоб за мною гонили. Не дамся.“

„Не пуцу тебе, братчику! — каже сестричка. — Вони тебе вб'ють, а тоді я остануся сама в великому лісі. Що я без тебе робитиму?“

„Ні, не вб'ють!“ — відповів він і побіг.

А король, коли його побачив, сказав до своїх мисливих: „гоніть його по цілому лісі. але жаден не смій йому чого злого зробити.“

Так воно й сталося. А під вечір покликав король того стрільця, що вчора за сернюком аж до самотної хатки гнався і каже: „Провадь мене туди!“

Пішли. Прийшли вони під хатку й застукан король у двері й каже: „Сестричко, сестричко, пусти мене в світличку!“ Відчинила, ввійшли.

Дивиться король, а в хатині стоїть дівчина, така гарна, що такої ще з-роду-віку не бачив.

А вона дивиться й очам своїм не вірить. Замість братчика-сернюка стоїть король, а на голові його корона, аж горить.

Перестрашилася, але він узяв її за руку й говорить: „Хочеш їхати зо мною? Королевою будеш!“

Поїду каже дівчина, — тільки братчика-серночка позволь мені з собою узяти. Я з ним не можу розлучитися ніколи:“

„Бери!“

Як-раз тоді ускочив сернюк в хату, вона почіпила йому стрічечку, взяла за руку, веде.

Прийшли в пишну палату, повінчалися, живуть. А сернюк бігає собі по королівському городі, такий веселий і безпечний, як коли-б він тут і родився.

А мачуха, погана-відьма, гадала собі, що дівчину звірі в лісі вже давно роздерли, а хлопця-сернюка мисливці на ловах убили. Коли-ж почувала, як їм отсе щастя дісталось в руки, попала у велику злість. Тільки вона й думки мала, як-би їм напакостити. Особливе сердилася її донька, дівка погана, мов ніч, та ще й на одно око сліпа. „Чому-б то мені королевою не бути? Я хочу бути жінкою короля!“

„Мовчи! — каже до неї її мати відьма. — Як прийде час, я вже зроблю що треба.“

І прийшов час.

Молода королева привела на світ сина, маленького королевича. Тішився король, тішився весь край, бо всі любили гарну й добру королеву. А

сернюк скакав по городі так високо, як ще жаден сернюк не підскачив ніколи.

Коли мачуха-відьма дізналася об тім, перемінилася в стареньку няню, що жила на королівському замку, прийшла до королевої і каже: „Я тобі наготовила купіль. Скупайся, це покріпить тебе.“

І разом з одноокою донькою взяли вони королеву на руки, занесли її в купальню і двері за нею замкнули.

А в купальні було напалено як у пеклі.

Тоді відьма перемінила свою доньку в королеву й поклала її на королівську постелю. Тільки того сліпого ока не могла їй перемінити, тому казала їй на той бік лежати, на якому було сліпе око, щоби її король не пізнав.

Приходить король, хоче звітатися із своєю жінкою, відсуває занавісу, а відьма-пістунка говорить: „Не пускайте світла в очи королевої, бо вона ще не здужа.“

Король послухав і пішов.

А в-ночі, опівночі прийшла правдива королева до ліжечка своєї дитинки, перевинула її, накормила й поправила постіль. І сернюка-братчика теж не забула. Погладила його, попестила й пішла. Так робила що ночі. І ніхто її не бачив, тільки одна старенька бабуся, що біля дитини по ночам сиділа. Але вона не догадувалася нічого.

Аж одної ночі прийшла королева до своєї дитини, взяла її на руки й говорить:

„Що робить дитинка, що робить серна?

Прийду ще два рази і більш мене нема...“

Почула це старенька бабуся, пішла й розповіла все як слід самому королеви. А король здивувався дуже й каже: „Що таке? Мушу на власні очі побачити це диво.“

Сховався у дитячій комнатці, чекає.

Опівночі приходить вона, бере дитинку на руки, пестить її і жалібно говорить-співає:

„Що робить дитинка, що робить серна?

Прийду ще раз і більш мене нема!“

Король не сказав нічого, а на другу ніч знову примостився в комнатці дитини. І знову прийшла вона і промовляє, ніби жалібно співає:

„Що робить дитинка, що робить серна?

В останнє я тут і більш мене нема!“

Тоді король прискочив до неї, ухопив її за руку й каже: „Ти моя правдива жінка, я тебе по голосі пізнав!“

„Так, — каже вона, — я твоя правдива жінка і розповіла йому все, що їй недобра мачуха відьма ночинила.“

Тоді король скликав окремий суд і на йому присудили однооку погану бабину дівку в ліс пу-

стити, щоб її дикі звірі роздерли, а мачуху відьму на стосі спалити, щоб вона більше лиха ніякого не могла творити.

Так і зробили. А коли відьма попелом на кострі сіла, сернюк перемінився назад у хлопця і далі жила собі братчик і сестричка на божому, білому світі.

ЗМІСТ.

	Стр.
Русалка	7
Про дванайцятьох братів	21
Братчик і сестричка	37

